

Ратни Дневник

Званични извештаји Ратног Пресбирао

Извештаји Врховне Команде

Крагујевац, 9. новембра.

У току 7. новембра наше трупе разбиле су један непријатељски батаљон, који је наступао код Мионице, натерале га на бегство, заплениле једно превијалиште и заробиле око 100 војника.

Северно од Лазаревца непријатељ је с једном мањом колоном напао наше положаје, али је снажном артиљеријском и пешадијском ватром заустављен. Натеран затим испадом наших трупа на повлачење, непријатељ је претрпео врло велике губитке.

На осталим фронтовима није се десило ништа значајније.

Телеграфски Извештаји

Петроград, 7. новембра.

(Специјални званични извештај.)

Напори Немаца управљени су на то, да пребију наш фронт између Висле и Варте. Наше наступање 6. новембра имало је делимичних успеха: на северо-западу од Лодза запленили смо једну тешку немачку батерију, преко 10 митраљеза и неколико стотина заробљеника.

Огорчен бојеви на фронту Чештокох—Краков развијају се нормално: у току 4. и 5. новембра заробили смо око 3.000 Аустријанаца.

У Галицији ми смо заувели Виснић (Беница, на средини пута између Тарнова и Кракова), Горлице, Дуклу и Јукок.

Петроград, 7. новембра.

Комунике главнога штаба кавкаске војске гласи:

На кавкаском фронту 6. новембра наши су бродови бомбардовали пристаниште Хопа, одакле

су Турци припремали и вршили наступања по различним планцима у правцу Зачордског краја. Ваѓром топова наше флоте разрушени су: касарне, пристаниште, царинарница; базени у ваздух магацини муниципални и спаљени магацини пристаништа. У долини реке Олите, Турци су одбачени према Бару.

У правцу Ераерума једна наша колова одбацила је Турке код Јуз-Верана.

Остали одреди нису имали никаквих сукоба.

Петроград, 7. новембра.

Турска врховна команда, угледајући се очевидно из своје шефове и учитеље, примењује тактику којом се служи немачка и аустријска врховна команда. Оне среће три јављају свету за победу са многоbroјним заљењеним топовима и толиким бројем заробљеника да, кад би то била истина, аустријску, немачку и турску војску ништа не би могло спречити, да покоре целу Русију. Непријатељске врховне команде истовремено пређују, из скромности, заузето Бајазита, освојење Галиције и победничко наступање Руса кроз Мазурску језеру.

Последњи турски комунике, који говори о поморској битци у којој је „Гебен“ оштећен, модел је тајките. Анондум турског тврђења је очевидна већ и по томе, што бразда „Гебенова“ премаша у толико мери бразину руских бродова, да би „Гебен“ — да је заиста гонио руске бродове — број стигао бродове и потопио. Међутим руски бродови су остали готово неповређени, док је „Гебен“, на коме се појавио јак пожар, био јако оштећен. „Гебен“ не само да није био у стању да нас гони, већ је морао искористити своју велику бразину да се спасе.

Париз, 6. новембра.

(Специјални извештај.)

Накнадни извештаји показују да је прекијучашњи дан, 4. новембар, био нарочито убиствен за наше противнике. У нападима које су извршили на савезничке трупе источно од Ипра, Немци су оставили више од 1.200 мртвих на терену који не премаша 5—600 метара. Немци су истовремено били покушани врло снажну офанзиву у области Јужно од Ипра и успели да заузму једну шуму коју су француске трупе држали, али су снажним контра-нападом одатле отерани. У тој борби мртво заробили велики број војника.

И операције око Траси-Лавела свршиле су се врло повољно за наше трупе. Ми смо пре неколико дана били заузели то село; прејкуће Немци су покушали да га поново отму. Понто су заузели наше прве ровове они су стигли до централног раскршћа у селу, али је снажним нападом наших алжирских трупа непријатељ сазбијен и цео терен повраћен. Непријатељ је претрпео врло велике губитке.

Наши напади око Сен-Михела, пошто су неко време били успешни, најшли су на појачање непријатељске линије. При свем том сачували смо резултате које смо били постигли. Немци су ми нама порушили касарне у Шовонкуру чији смо један део ми били заузели. У главном ми смо успели да још више степено обухватимо линију непријатељских снага које оперишу у том крају.

Немачки комуникације споштавају да су Немци одбили један јас француски напад у околини Сирреја. У ствари ми смо извршили на тој страни само једно извиђање. Извиђање је срећно извршено и приморало је непријатеља да открије на тој страни своје снаге и диспозиције.

Петроград, 7. новембра.

Хавасов агенција споштава овај комунике од 7. новембра:

Јутерашњи два одликовао се готово потпуним осуством пешачких напада са непријатељске стране и дајеко слабијом артиљеријском ватром него предходног дана. Време је на северу врло рјаво; снег пада. Цела област око канала Изера, источно до Диксмидеа, поплављена је. Пред Рамскапелом извукли смо из воде два мрзара, које су Немци напустили. Доста јака артиљеријска ватра била је јужно од Ипра.

У центру није било никакве важне акције. У Аргону одбрана су три снажна напада непријатељске пешадије. На десном крилу Немци су по-вратили порушен део Шовонкура.

Лондон, 7. новембра.

(Специјални извештајчица извештаја)

Министар за Индију примно је следио извештај од врх. команданта енглеске војске која оперише на Шателарабу:

Од 4. новембра наше трупе напредовале су 15 километара уз десну обалу ове реке. При томе напредовању среле су непријатеља у јачини 4500 људи у чврсто утврђеним рововима са 12 топова. Понто је савладала одлучни отпор непријатеља, сломивши његово лево крило; наша же војска заузела непријатељске ровове. Непријатељ се повукao изгубивши два топа, мноштво заробљеника, међу којима два официра. Заробљен је и цео логор са коморском запремином и резервном муницијом. Наше су се трупе сјајно бориле и поносе се својим успехом. Санитетски одреди чинили су велике услуге раненицима, под тешком ватром непријатеља.

Енглески пароброд „Ортега“ који је путовао из Валпараиза за Рио де Жанејро са 300 франц.

војних обвезника био је гонео од једне крстарице типа „Дрезден“. Нормална брзина „Ортеге“ је 14 чворова; брзина крстарице најмање 31. Капетан је позвао добровољце да га помогу као морнари, пошао је пуном паром, под ватром, брзином од 18 чворова, за Нелсонов мореуз, успео да извуче из опасности свој брод који захватао 8000 тона, измакао немачкој костарици и стигао здраво у Рио де Жанејро.

Букурешт, 5. новембра.

Конзервативно-демократски лист „Румани“, у своме јучерашњем броју, објављује овај чланак Дисеска, бившег министра и члана букурешке конференције за мир:

Историјска недеља. Ја пишем ове редове са великим забијом. Моји су погледи још оптимистички, али је, на жалост, лако могућно да су хероји изгинути. И зато ми се пессимистичка визија јавља у дуку. Ако због тога што су Срби уморни, издржави хероји три рата, ратна судбина тренутно омогући аустријској војсци, да заузме један део Србије и освоји Београд, шта ће се догодити? Тада за нас настаје опасност, да видимо Аустрији на обеима обалама Дунава и да имамо Ланџују Солун – Ниш – Београд пресечену.

Зар се тада нећемо наћи усамљени? Зар се на тај начин неће прећеши наше комуникације преко Јејеског и Средоземног Мора? Како би нам тада стизали санитетски материјал и мунitions коју чекамо? Али за нас постоји још једна опасност. Један део аустријских трупа био би тада ослобођен и могао би да се упути на другу страну, нарочито против нас.

Читам у једном писму, које је објавио у новинама један пријатељ „статус кво-а“ и слушам како се говори присталицама политике успеха и победе да чекају, да вишта до сада није изгубљено и да, на против, ми повећавамо своју енергију, док нам д-р Кантакузен доказује, да ју политика одутовљаче троши. Слушам их како говоре, да је све боље што дуже чекамо. То је заблуда. Свако наше задовођење је напредак за наше непријатеље и једна опасност више за нас. Треба ли сачекати смрт хероја, да се наше одушевљење пробуди? Ми имамо да испунимо две свеће дужности: да остваримо свој национални идеал и да оставамо верни пријатељству српском. За нашу земљу је витале чести да потпуно уклонимо брзе које су нас приморале да правимо букурешки мир. Међутим, ако Срби буду прегажени, извршеће ни једне ни друге од тих дужности веће бити могућно.

У јучерашњем броју, у „Изводима из наредбе“, у тачки 2., ставу 4., текст треба да гласи овако:

Мала даљина ватре наших пољских хаубица не исхљчује могућност да се њоме користи. Нарочито је неопходно искористити одлично дејство хаубица против прикривених положаја, премеђујући их правилно прома земљишту.

РАТНИ ДНЕВНИК

ЗВАНИЧНИ ИЗВЕШТАЈИ РАТНОГ ПРЕСБИРОЈА.

Врховни Командант, Његово Краљевско Височанство Престолонаследник Александар, упутио је, поводом последњих победа над Аустријацима, целокупно војсци ову поредбу:

Јунаци!

Надбечанском храброшћу и узвишеним жртвама, ви сте, мили моји Јунаци, у крајним бојевима последњих дана пошукли непријатеља и са брзином, нечуvenом у рату, нега историји, гоните његову разбијену војску.

Ви сте постукали четири непријатељева корајса, задобили сте снне трофеје, и у досадашњем венац Ваших победа уписали сте и славне победе на Овчару и Каблару, на Сувобору и Малену, на Костмају, Љагу и Колубари. Бранчи слободу своје земље, ви сте на шим планинама и на обалама тих малих наших река подигли величанствене вечите споменике Вашег јунаштва. Подигли сте споменике који ће поколењима причати о Ваших славним делима.

Наши савезници усхићени су овим Вашим победама. Они Вам се дазе,

Отаџбина ће Вам бити вечно благодарна, а Ја сам ћорд што сам још чују Вашем и што може узвишеном Оцу могу поднешти још један сјајан подизг Његових даних склопова.

Шалуји Вам моје поздраве, Ја Вас, Јунаци, позивам да са глоždenom војом продужите гоњење непријатеља. Протерајте га из Наше миле земље. Повраћаште озниште нејачи, које је непријатељ суроко са домаћа њихових оштерао. Казните га до краја, и то првих пуш.

Показајиши му како Србани бранију груду земље и до последњег даха гоните његове спиреле хорде.

Напред на Дрину и Саву!

Слава највишем на бојном пољу!

Живели моја дачни официри и војници!

Врховни Командант,
Престолонаследник,
Александар.

Телеграми, између између Њ. И. В. руског Цара Николе и Њ. Кр. В. Престолонаследника Александра, гласе:

радости честитим Вашем Височанству што велики усажех.

Никола.

Његовом Краљевском Височанству
Престолонаследнику Александру

Крагујевац.

Слушла ми је добра вест о победи, коју је храбра српска војска одржала над нашим заједничким непријатељем. Са вунам срцем

Његовом Величанству Цару

Тифлос.

Дубоко-гушу честиткама Вашега Величанства, Ја Вам, Сире, најшољите благодарим што делите с нама нашу радост.

Нека би нам Свемогући ускоро подарио дифинитивну победу над нашим заједничким непријатељима.

Александар.

Извештаји Врховне Команде

Крагујевац, 29. новембра.

У току 27. новембра, на западном и северо-западном фронту, наше су трупе продужиле гоњење непријатеља, који се непрестано у хитњи повлачи, и заузеле Бајину Башту, Рогачицу и Каменицу.

На правцу Младеновац --- Београд, непријатељ је, после неуспешних напада на наше положаје, почeo да се повлачи, и наше су трупе и на овом фронту прешли у наступање.

На фронту према Дунаву није се десило ништа значајније.

У току 27. новембра заробили смо 7 официра и 4770 војника, међу којима има дојета рањених, а запленили смо 3 митраљеза, 8 пољских топова, 1 брдску хаубицу, мноштво муниципионах кола с мунисијом, неколико аутомобила, 1 рефлектор, велику количину пионерског и запрежног материјала и много кола.

Поред осталог ратног имена трупе једне наше дивизије отпеле су од једног маџарског пуковника једну заставу маџарских боја коју је пук у борби носио. Застава је од шешире слике са златним украсима и са овим написом око круне Св. Стефана: Живео Краљ! Живела Опољбина! Нека Бог предводи наше борце!

Застава је дар госпођа из Ижасега, учињен 1914.

Телеграфски извештаји

Петроград, 28. новембра

Казасова Агенција спомињава овај званичан комуник од 27. новембра у 11. часова увече.

Општа ситуација је непромењена. Јуче су наши авијатичари понова бацили са успесом 16 бомби на станицу и авијатичарске ангаре у Фрајбургу у Брајзгау. Уз пркос јакој артиљеријској ватри, авијатичари су се вратили неповређени.

Париз, 27. новембра.

Према депешама из Холандије, десно немачко крило показује несумњиве знаке малакалости пред савезничком офанзивом. Немци сада утврђују поморски канал. Савезници нападају на више тачака на Изери. Одступање Немца продолжује се. Савезници задобијају терена, узнемирујући стално непријатеља.

Петроград, 27. новембра.

Кореспондент „Дели Џус“ јавља, да се повлачење Немца продолжава. Њихове трупе напуштају предње ровове. Кореспондент дојде, да су се Немци уверили о немогућности да пробију савезничку линију.

Поенкаре, министри и дипломатско тело отпутовали су за Париз.

Давање Нобелове награде одложено је за идућу годину.

Јављају из Каира, да је турска војска, која је била одређена да оперише против Египта, упућена на север да да отпор руској офанзиви.

Токио, 26. новембра

Рајтероза агенција јавља да је престона беседа прочитана у јапанском парламенту. У беседи се изјављује да се срдачност пријатељства између савезника повећала и да се савез са Великом Британијом и споразум са Француском и Русијом појачао.

Мир је постепено вражен на истоку али велики рат још није завршен. Император је завршно изјавом да има пуну веру у војљност и храброст својих поданика и да жели да сиљ буде што пре постигнут.

Берлин, 28. новембра.

Из фразе јапанског цара, да се рат мора завршити што пре, бивши министар Пимон закључује, да је јапанска војска ускоро добији Европу. Пишон забор тога тражи да се услови учешћа Јапана у овоме рату утврде што је могућно брже.

Тврди се, да је Француска готова да уступи Јапану Кочинчину у накнаду за кооперацију у рату.

Париз, 27. новембра.
(Спец. извештај.)

"Тан" пише да за румунску акцију остаје још само да се утврди моменат.

Остварење бугарских жеља зависи од победе савезничких сила које се боре за право националности и које жеље да Срби и Хрвати и Словенци уђу у састав српске отарбине, да Јелицизам поново задобије своја права у Еспиру, у Јужној Албанији, па чак и у Алији. Држава која би спречавала ток садашњих ослободилачких догађаја или би сама учинила да они закасне, учиниће издајство према својој сопственој судбини. Нека Бугари, који имају пред својим очима отворену Тракију не забораве то у тренутку када се осећају у искушењу да изгубе из виду то територијално проширење које су сви одобрili, па бацију погледе на делове Македоније који би пресецали додир између Грчке и Србије. Повећање младих балканских краљевина, не заборављајући ни Црну Гору, може се извршити само једновремено и у тесној солидарности.

Сви листови глафикују српску велику победу са изразима диквања за српску војску.

Декларација нове српске владе изазвала је изјубљујућу импресију.

Копенхаген, 28. новембра.

Сазнаје се, да је грчка влада изјавила, да не прима никакав предлог односно Кавалае и да неће допустити да Грчка буде одсечена од Србије.

Атина, 26. новембра

Бугари продолжују нападати грчке предстрјеке. У недељу бугарски војници напали су грчке војнике у Позани и у Калцову. Један је грчки војник био рањен.

Комунике Бугарске Агенције којим се ходе да каже да атентат комитадија у Македонији долази услед кињења српске и грчке управе бугарског становништва, изазвана овде право изненађење са наивности таквога тврђења. Македонски живаљ који живи у потпуном миру под новим режимом нема никаква разлога да добрим оком гледа на атентате који имају за циљ рушење железничких пруга и сејање терора у земљи. Последњи атентат на другу код Струмице био је један акт потпуно непријатељски против Србије која је на тај начин лишена првовремено својих комуникационих веза.

Лондон, 25. новембра.

(Записично.)

С погледом на наводе по којима као да би Енглеска мирно посматрала вређање белгијске неутралности, белгијска влада износи један разговор који је вођен између Сер Едуарда Греја и белгијског посланика у Лондону месец априла 1913 године. Белгијски посланик у разговору је рекао, да постоји извесна бојазь, да Енглеска ни случај рата не буде права која ће повредити белгијску неутралност. Сер Едуард одговорио је да је убеђен да ниједна енглеска влада не ће никада тако поступити и да је јавно миње никада тако што не би одобрило. Оно што Енглеска жељи, како у случају Белгије тако и у случају других неутралних земаља, то је да њихова неутралност буде поштована.

Букурешт, 27. новембра.

У Јужној Африци побуњеници су се разбегли. Генерал Бота је отпутовао да прими команду операција против нове немачке колоније у југо-западној Африци.

Вашингтон, 27. новембра.

Посланица председника Вилсона садржи и овај писац о одбрани земље: Иако не желим да претворимо Америку у војнички логор, ми се морамо у тренутним опасности ослонити не на активну или резервну војску него на укупан број грађана, обучених у руковању оружјем. Права америчанска политика у овом тренутку састоји се у стварању система по коме ћи си грађани, који би се драговољно пријавили, имати да науче руковођење оружјем и да добију војничко васпитање. Систем националне гарде мора се развити и појачати; али при свем том, кад бисмо у томе и даље отишли, ми бисмо показали да смо изгубили своју уздржљивост према данашњем рату са којим немамо никакве везе. Ми смо од увек сматрали да је јака флота врло важно средство за одбрану земље, али ко нам каже какву прсту флоте треба у овом тренутку градити?

Војничка врлика

Страх од србијанске бомбе

Капар Петар Пауновић и редова Милош Кршљанић, Петар Цветковић и Стојан Милан, сви из другог чета, другог батаљона, VIII пук првог посива, били су одређени у патролу, 25. ов. м.

Капар Петар био је вођ ове патроле.

Ишли су они тако неко време; прошли су кроз неку ситногорицу, спустили се у

+

Коста М. Кр. Борђевић

једну јаругу, одатле су се успели, преко неке вртаче, на један брежуљак, и никде нису уочили ништа сумњиво.

На посматратку угледају у страна од пута једну сељачку кућицу, на се улуте њој, и ако су унапред били уверени да у кући нема никога.

На спот је капаар Петар наредио, да се опремо промичу кућици, — тек да „одржи ред“ код својих војника.

И није погрешно, што је тако радио. Јер кад су били на троштак метара до куће, изједнарек из куће припуцаше пушке, и око Петра и његових војника почеше зујати курвуша.

— Ох, онде има некога, — рече Петар својима.

И сва четворица застадоше за који тренутак.

Али капаар Петар изје се дugo домислио шта да radi.

Викну, колико га грло доноси:

— Бомбе, па напред ка кући!

И побој напред, а она тројица за њим. Али нису одмакали ни неколико корака, већ кућици се отворише врата и кроз њих покуљаше аустријски војници.

— Не бајаце бомбе, предајемо се! — викали, су из гласа.

Петар са својака застаде. Бојао се пре паре. А и Аустријанац је био много. Зато се окрета Аустријацима и вежну им:

— Баците пушке!

Они побајацо пушке.

— Седите!

Они поседаше.

Онда Петар и тројица његових војника приђоше блаже Аустријацима и примише предају.

Али како су се изненадили, кад уронише своје заробљенике и избројаше их: било је четрдесет и пет!

Погеришо их на своје помоћаје.

Уа пут се Кршиљани шалво са заробљеницима.

— Што се, бре, предадосте? Пази, колико нас је.

— Ама, ко се не ба предао, кад чумсо за бомбе? И да нас је још толико било, предали бисмо се, само да немамо посла с вашим бомбама.

22. новембра, у борби код Слатине, почињују је војнички мајор Коста М. Кр. Борђевић, син познатог српског државника Мих. Кр. Борђевића, Рођен 20. септембра 1882., пок. Коста ушао је у турски рат као каметан II. класе. У том се рату одликовао толико, да је био унапређен за капетана I. класе и добио сребрну медаљу за храброст. Он се нарочито истакао у борбама на Кумалову и код Дојрана. Он је прва ушао са својим ескадроном у Солун, чак пре него су и Грци стигли да заузму ту варош. Учествовао је и у битољској битици, а после тога упућен је с једним ескадроном у Аришутлук, где је остао све до почетка српско-бугарскога рата. И у овом рату он се одликовао, био рањен на Злетовској реци и добио златну медаљу за храброст.

У аустријском рату учествовао је у битци на Церу, као командант IV. ескадрона II. коњичког пука „Цара Душана“. Правилом наше похода у Срем, продро је дубоко у не-пријатељску позадину и заљевиши корбу целе јединице динамије, ради чега је добио писмену похвалу команданта коњичке динамије. При прорварњу у Срем, он је са својим ескадроном отишао даље на север него и једна јединица; при повлачењу ошет, он је са јединицом ескадроном последњи прешао на десну обалу Саве. Због свог храброг држања био је предложен за Карађорђеву Звезду са ма-чевима.

Добар каваљеријски официр, пок. Коста био је још и велики спортист и тркач. Он је имао своју штагу пунокрвних грла, и нека од његових грла оштећују познати у тркачком свету. На нашим тркама често је саво-сно награду.

У личним односима, пок. Коста био је потпун центар и један од најомиљенијих личности у официрском кору.

У чланку „Пропали излијем смртнине“... треба да скочи: из 3. страни у првом ступцу, првом ставу, место речи резерва — Позадина; на истој страни, у другом ступцу, у претпоследњем ставу, место армија — линија.

РАТНИ ДНЕВНИК

ЗВАНИЧНИ ИЗВЕШТАЈИ РАТНОГ ПРЕСБИРОА.

Телеграми, изменјани између Њ. Е. Председника Француске Републике и Њ. Кр. В. Престолонаследника Александра, гласе:

**Његовом Краљевском Височанству
Престолонаследнику Александру**

Крагујевац.

Са великим задовољством и честитам Вашем Краљевском Височанству сјајну победу, коју је одржала српска војска, као и давни пример поштовања, који пружа Ваш узорити народ.

Ремон Понкар.

Њ. Е. Господину Председнику Републике

Париз.

Захвалујући Вам најаскренје на срдачним честиткама поводом пословних успеха српске војске, да Вас молим, Господине Председниче, да ве- рујете да се ми у Србији дивимо сјајним војничким подвигима величога француског народа, као и да смо поштакно уверени у победу над заједничким непријатељем, који нас је изазгао.

Александар.

Од многобројних телеграма, које је Врховни Командант Њ. Кр. В. Престолонаследник добио од општина, корпорација и народа из Нове Србије, објављујем, да сада, само овај телеграм општине драмачанске из среза царево-селског, као и одговор Њ. Кр. Височанства. Телеграми гласе:

**Његовом Краљевском Височанству
Престолонаследнику Александру**

Крагујевац.

Обзор општине драмачанске среза цар-селског на данашњем редовном састанку Једногласно је решено, да честита Вама и целој херојској војсци нашој на великим победама над венчаним највећим непријатељем Аустрија-Угарском и да Вам пошаљемо најаскренје поздраве са вером у Светињства Бога, да наше с нашим храбром војском скрхати непријатеља.

Живој Врховни Командант!

Да живи српски народ и наша велика уједињена Срба!

Председник суда општине драмачанске,
Риста Илић.

Господину Ристи Илићу

председнику општине драмачанске

Царево Село.

Са одбором и осталим грађанима примите
Моју срдчану захвалност на честиткама и же-

љама, које сте Ми изразили. Ове честитке и поздравите жеље у штолико су ми драже, што долазе баш сада кад и ви, наша југо-источна стража, у лицу својих синова а Мојих храбрих војника, учествујете у одбрани садање и грађењу наше будуће државе.

Александар.

Извештаји Врховне Команде

Крагујевац, 1. децембра.

У току 29. новембра наше су трупе, на правцу Мокра-Гора, избиле до Вишеграда и очистиле на овој страни десну обалу Дрине од непријатеља. Наше и црногорске трупе заузеле су Вишеград.

На северозападном фронту наше су трупе продужиле гоњење непријатеља, и избиле на линију Дебрц – Мишар – Јаребице, и заузеле Обреновац.

На правцу Београд-Младеновац наше су трупе снажно нападале непријатеља који се непрестано повлачи на север. При овоме повлачењу непријатељ покушава да на појединим стражовито утврђеним положајима да отпора, али, пред силним нападима наших трупа, и најјаче позиције непријатељеве падају брзо једна за другом.

У овим борбама једна наша дивизија запленила је једну целу непријатељеву батерију, а наша коњица својим енергичним јуришем распуштала 52. непријатељски пук.

На осталим деловима северног фронта није се десило ништа значајније.

У току 29. нов., на целом фронту заробљено је 9 официра и око 2200 војника, а запленјено 15 пољских топова, 1 брдски топ, и мноштво другог ратног материјала.

У своме повлачењу, неирађашељ оставља свуда за собом велики број рањеника. Нарочито је велики број џаквих рањеника нађен је у Ужицу, Ваљеву и Убу. Пада у очи бедно стање рањеника и неописана загађеност болница.

Према досадашњим подацима изгледа да су аустријанци, приликом свог последњег упада у Србију, чичили зверства као и приликом ранијих упада. У Рогачици црква је оскрнављена, Ваљево је све озљачено. Подаци о зверствима прикувају се, и биће објављени у своје време.

Трећа аустријска офанзива у Србији завршила је. Они исти аустријанци, вештаци у реклами и хвалишту, који су целом свету представили ову офанзиву као победоносан марш кроз Србију, као потпун слом српске војске и покорење Србије, сад скромно објављују свету да су, због изменења прилика, предузели нову концентрацију снага у Србији. Али им тај покушај неће успети, и поред све њихове вештине у приkrивљивању истине. Залуд они покушавају да обману и себе и друге. Истина је ту: трећи аустријски поход на Србију завршио је с поступном катастрофом аустријске војске. Иод снажним ударцима наших трупа, њихово повлачење претворило се у панично бегство. То није вишне војска, она војска којом су се гордељиви аустријанци толико хвалили, то је данас једни преплашена руља која бежи и којој је једини циљ да што пре остави Србију у којој су толики аустријанци главом платили. Гешко је у историји нађи примера да оваку војничку катастрофу. За кигло осам дана наше офанзиве, сила несарађе је војска прекрипила је лешевима поља и ливаде, закрчила друмове и путове остављених топовима, мунцијом и материјалом, и напунила наше градове безбройним заробљеницима. Читаве дивизије потпуно су уништене и генерали њихови остали су без војске. Оне аустријанци, који су чудним случајем изнели главу из Србије, имаће шта да причуја о стражарској катастрофи њиховој и о непобедној храбrosti наше војске.

Аустријани никад нису престајали да са Србијом протурају лажне вести, да је цртају најгорим бојама и називају свакојаким именима. Овога пута, после ове њихове катастрофе, ми ћemo им уштедити труд да сами пронађамо ново име за Србију и нудимо им једно, које они нећe заборавити: Србија је гробница аустријске војске.

Телеграфски извештаји

Цетиње, 30. новембра.

Продужујући своју офанзиву, саничка војска је освојила 28. и 29. новембра Више-

град, заробивши преко 30 војника и заузевши много муниције, провизија и остатак ратног материјала. Непријатељ је, одступајући преко Дрине код Бланеграда, запалио мост и два магацина у Ваљеву.

На осталим фронтовима дан је прешао без значајнијих догађаја.

Петроград, 29. новембра

Комунике врховне команде гласи:

Бојеви у области Прасниша и Љеханова развијају се нормално. 27. и 28. нов. Немци су отпочели понова упорне нападе на фронту Илов—Ливиц, који су трајали дану и ноћу и одбијени су са огромним губитцима по Немце. На више места извршили су противнападе на бајонет, који су били круничани успехом, па неколико тачака. На фронту леве обале Висле била је само канонада. На појединим местима непријатељ се нешто мало повукао од наших борбених линија.

Јужно од Кракова упорне борбе трају. 27. новембра, заплевили су 4 топа, 7 митраљеза и до 4000 заробљеника. 28. и 29. новембра борбе се продолжују са истом жестином.

На Карпатима, на превојима од реке Дунајца до Балиграда откривене су знатне аустријске снаге које покушавају офанзиву.

На кавкаском фронту 27. новембра није било значајнијих сукоба.

Лондон, 29. новембра.

Француски комунике саопштава:

Непријатељ свакиши западну обалу катализе Изера. Северно од чувареве куће, за коју је раније јављено, савезници су заузели обалу. У околини Араса било је артиљеријска борба; у области Нампона, наше батерије су унуктале неопријатељске батерије. На Еву, наша артиљерија је унуктала немачке пољске топове. Једна њихова хубична батерија ја потпуно је уништена. Североисточно од Ваја и у шуми Греји водила се артиљеријска и пешачка борба у нашу корист. На висовима крај Мезе савезници су уништили још неке батерије и порушили ровове. У Богезима Французи су консолидовали своје положаје.

Петроград, 30. новембра.

Црн Виљем болује од запаљења плућа и нервне малаксалости проузроковане премореношћу. Лекари препоручују цару да се не враћа на борбени фронт.

Стигнувши немачку крстарницу „Нирберг“, енглеска ескадра позвала је брод на предају. „Нирберг“ је одбио и борно се док није био потопљен.

Енглеска ескадра снажно је одбила покушај немачких подводних бродова да прорују у Довер. Два немачка подводна брода потопљена су.

РАТНИ ДНЕВНИК

ЗВАНИЧНИ ИЗВЕШТАЈИ РАТНОГ ПРЕСБИРОА.

Њ. В. Краљ и Њ. В. Престолонаследник упутили су Војвода Путнику, поводом његове честитке Њиховог крсног имена, ове телеграме:

Начелнику штаба Врховне Команде
Војводи Радомиру Путнику.

На честиташњама, желама и израженим осећајима, које сте Ми поднели у име Моје драге и победоносне војске и од стране Ваше, најшоплије Вам захваљујем. С вером у Бога и са највећом радошку гледам у победе моје јуначке војске на путу остварења наших великих циљева

Пешар I.

Начелнику штаба Врховне Команде
Г. Радомиру Путнику

Крагујевац.
Најсрдачније Вам захваљујем на желама које сте Ми изразила у име Моје драге војске у име Ваше. Нека си Бог дао да наша победоночна и љуначка војска смрти разбијенога непријатеља и оствари наш вековни идеал.

Александар.

Честитке Војводи Путнику гласе:

Његовом Величанству Краљу

Аранђеловац

На данашњи дан Вашег Крсног Имена срећан сам што Вашем Величанству могу подмети, у име Ваше честиташње победоносне војске, најсрдачнија честиташња са желама, да победа које је до сада наша војска над непријатељем подобрила под стегом ватрона Ваше Узашене Кубе, буду ускоро започете стварањем Велике Србије.

Са тим желама тумач сам осећаја односног целе војске спомен Краљу и подносим Вашем Величанству свадбениму желу наше војске:

До жена Ваше Величанство и мео Узашени Дом!

Врховном Команданту Њ. Кр. Височанству

ПРЕСТОЛОНАСЛЕДНИКУ

На данашњи дан Вашега Крснога Имена кад победоносна Ваша војска под Вашом командом и

заставом патрона Вашега Узашенога Дома гони разбијеног непријатеља и односно победу за победом стварајући Велику Србију, срећан сам, што Вам у име њено и своје могу поднети најлепше жеље са узвиком:

До жена Ваше Краљевско Васочанство!

Црногорска Врховна Команда честитала је српској Врховној Команди победе овим телеграмом:

Цетиње, 2. децембра.

Славна победа храбре српске војске над бројно надмоћним непријатељем резултат је како храбрости и неустрашивоста српске војске, тако и умјеничности и вештине којом је српска Врховна Команда руководила операцијама. Црногорска Врховна Команда и њена војска радосно и одушевљено брачки честита величанствене успехе, узвикујући: «Живела српска Врховна Команда! Живела храбра српска војска!»

Енглески министар војни, Лорд Киченер, честитao је Војводи Путнику победе српске војске овим телеграмом:

Господину Војводи Радомиру Путнику.

У име британске војске ја подносим Вашој Екселенцији наша најсрдачнија честиташња на сјајним успесима храбре српске војске противу заједничког непријатеља.

Ми смо са најживљим симпатијама прашали јуначка дела несагладљивих трупа Ваше Екселенције под најтежим околностима.

Киченер.

Извештаји Врховне Команде

Крагујевац, 2. децембра.

При свом повлачењу, непријатељ је зашаљио Лозницу. Наше тру

не, које су упле у варош, предузеље су мере да пожар угасе.

Крагујевац, 3. децембра.

У току 1. децембра, код Вишеграда, који држе наше и црногорске трупе, било је само артиљеријске борбе.

На правцу Младеновац-Београд, наше су трупе гониле непријатеља, који је давао упорног отпора на свима положајима, подесним за одбрану. Наше су трупе допрле већ до положаја у непосредној близини Београда, на којима непријатељ даје последњи отпор.

На осталим деловима фронта није се десило ништа значајније.

У току 1. децембра, на целом фронту, заробљено је и заплењено, заједно с официрима и војницима заробљеним 30. новембра код Ковионе: 52 официра, 3922 војника, 1 брдска и 3 пољске хаубице, 8 митраљеза, 147 кара, 20 пољских пекарница и мноштво другог материјала.

2. децембра, око 9 часова пре подне, наше су трупе ушли, под борбом, у Београд.

Његово Величанство Краљ и Његово Височанство Престолонаследник ушли су у Београд с трупама, још док је борба трајала.

Телеграфски извештаји

Цетиње, 2. децембра.

11 часова вече

Вест да је непријатељ код Београда потушен и Београд заузет, стигла је на Цетиње још прошле ноћи, и називала је неописано одушевљење. Становништво је привредило о-

душење манифестије, а Краљ Никола је упутио ову лепезу српском делегату у Црногорску Врховну Команду, генералу Ђорђу Јанковићу:

Прерадосак за побраћем Београд, слава Богу, слава свешлома оружју српском, слава Краљу, слава народу! Всесо громим ше и шеби све редове и вишеве Српске. Живеши ми, генерале!

Када је, данас, та вест и службено потврђена, манифестију су поновољење. Огромна маса света кренула се кроз варош певајуће патриотско поесме и узвијујући: „Живеши српска војска! Живеши Краљ Петар! Живеши српски народ!“ Манифестија су дошли пред стап генерала Јанковића и поздравили представника српске војске. Генерал Јанковић се срдачно захвалио.

У знак радости, избачен је 21 топовски метак са Орловог Крша, Ловћена и Кротца. Престолонаследник је приредио вечерас свечан ручак официрима.

Сутра ће бити у Саборној Цркви благодарење у славу наших победа. У целој земљи влада велика радост.

Париз, 30. новембра.

(Спец. извештај.)

Сви листови славе српску велику победу. Сматрају аустријски пораз као прави смом. Истичући значај присуства нашега краља међу трупама они доносе са похвалом наредбу престолонаследнику регента, коју је упутио војсци. „Таја публикује билет под насловом „Српски пример“ и каже да Србија подједнако дели са Беогријом дивљење целог света, да су српске војнице подигли величане војничке споменике свога херојизма. Преречавајући путеве германским царствима ка Истоку Србија је постала храбром чуварком Балкана. Српски пример даје једну високо моралну лекцију која права принцип равноправности међу државама. Српска војска привукла је на себе више корисца од којих је Аустрија имала велику потребу у борби против Руса, и тукла их је. Ти успеси су одржали престање савезника и веру у њихову коначну победу. Бранци Србије достојно су заузели место поред славних старих војских великих нација. Ова ће победа остварити јединство Срба, Хрвата и Словенаца са мајком отаџбином. Овај мали народ извршиће најзад својим сопственим силама своје народно јединство, и допринеће да се човечанство очува од најгоре владавине у истој мери у којој и велике државе. Србија ће узети учешћа у прогорима који ће се повести, а на основу заједничке одлуке савезника.

Париз, 1. децембра.

(Спец. извештај.)

Клемансо у „Ом либр“ хвали српски хероизам, савезничку верност као и одбјање аустријске помудре да преговарамо; захтева од трију великих савезних сила да указују Србији све моралне и материјалне помоћи; жали што је име Србије изостало у лондонској декларацији, тврдени да ће та непријатна заборављеност бити исправљена.

Пишон у „Малом Журналу“ вели: Док се Срби увенчавају словом бранећи херојски своју земљу, Аустријанци продолжују да на влаче на себе срамоту почињеним зверстима на српској територији: куће су пљачкане, девојке и жене спровођене, деца и старији стражданни. Ништа не фали у тим савременстима солдатске која је добила недавно тако вљасну и тако славну лекцију од стране краља Петра и његових славних трупа. Гнусни злочини окрвавили су босанску територију. Словенско становништво очекује са зебњом своје ослобођење.

Сенатор Бераник у „Париз Миди“ пише: Слава староме краљу Петру, његовоме сину Александру, који су решили да победе или да умрју заједно са српским родољубима са којима су добили победу. Ови који у рату не очекују свој спас од другога, достојни су да буду представљени у великом саветима о миру. Нека је два пута слава маленој Србији која је бала онолико исто велика у својој политичкој резигнацији од јуче, колико је велика у своме ваксеру од данас.

„Фигаро“ публикује: Нема херојскијега призорца од овога храброго малога народа који се пет месеци бори против непријатеља бројно толико надмоћног задајући му у тренутку, када се могло страховати за све, најкровавији пораз. Када буде настао тренутак да се оцењује задата коју је сваки од савезника имао у овој заједничкој борби, задаћа Србије појавиће се у својој величини.

У „Пти Паризиену“ луковник Русел пише: „Како је јединствен пример који мали српски народ даје свету. Три година је већ како непрестано ратује па још увек налази средства у својој скромној моћи да учини да аустро-угарски цар, који је хтео да га проједре, поклеце. Никада се на еклатантнији начин није манифестовала непобедна снага оних моралних чињеница, које образују куд и камо бољи штит нацијама које желе да живе него број војника или мноштво убијачког оруђа.“

Званичан француски комунике даје детаље и о војним догађајима у Србији.

Париз, 1. децембра

Званичан комунике јавља да су фран-

цуски авијатичари бацили десет бомби на Фрајбург у Брајзгау, квартни баденске жељезничке пруге као и ангаре авијатичарског друштва.

Петроград, 30. новембра

„Дели Кроника“ даје следеће детаље о борбама на Ипру:

28. новембра Немци су концентрисали на позицији савезничке ватре од 200 топова. Избацили су у току од шест часова више од 2000 пројектила, после чега су предузели изважореченијих напада, али без успеха. Немачки лешеви образују велики гомиле пред рововима савезничким. Добијши нова појачања, Немци су заузели понова француске положаје проморазии Французе да се повуку на другу одбранбену линију. Преко ноћи Французи су добили такође појачања и отерили непријатеља са терена који су изгубили.

Петроград, 30. новембра

Рачуна се да штета коју је Белгија претрпела износи пет милијарди.

Немачка и Аустрија оскудујају у бакру за израду мунције. Оне свуда сакупљају металне предмете чија се смеса може корисно претопити.

Софija, 30. новембра.

Продављање годишњице заузета Плевне извршено је јуче поменом палим руским и румунским војницима. Овој церемонији која је извршена пред костурницом присуствовају се официри гарнизона, војне и грађанске власти, председник општине, многообројни грађани и школска омладина. После помена извршена је смогта. Затим је општина приредила банкет са којега је општински одбор упутио цару и министру председнику депешу. После подве и увече било је народно весеље.

Народ јунака

Под тим насловом „Journal des Balkans“ у броју од 28. новембра, на уводном месту, доноси овaj чланак:

Докле Аустријанци вичу на сва уста да је Србија свршила своје, дотле малена српска војска наноси сјајне поразе „словом овчичаним“ цесарским и краљевским армијама.

Тај Србијин начин доказивања да још једнак постоји, није само за монархију бочно убедљив већ је, шта више, и дуковат.

„Лупам те, докле — постојим“, тој тајак је лаконски одговор који је Србија дала на гордељива брђања Аустро-Германо-Мађара.

Ето тако Срби продолжују да греде стопама своје славне традиције, докле ни Лустраја не напушта своју, мање поносну, а која је у томе, да увек бива тучена.

Јунаштво је у крви Србии. Историја Србије је исплетена из узвишених родољубља, а епоеје коју сада пружавају — Србија је досада пружавала више од један пут у току свога тако драматичног живота.

Херојство суроно, несавладљиво провејава из сваког заглавља њезиних славних анала.

Тај народ има, у истини, херојску душу.

У виду чланака о српским песницима и писцима, у овоме листу, ми смо рекли колико је српска душа великолепна са својом храбростима. Они показују своју мушки вљајност у свакој прилици где родољубље налази изјављивање живота. Када Краљевић Марко осећа да му је приближује крај, који му је пророчански наговештен, он одсеца главу своме, добром Шарцу, сакрађује овог верног друга ломи на четворо своју димитију, пребија своје кошље и, потпuno миран, очекује последњи трепутањ крстеног се. Када се Милош Обилић уздаља, са љубом замагит, под шатор Мурата, он се чини као да хоће да пољуби ногу коју му Султан пружа, па га онда ножем распара „од учкура до бијела гра“ пркосећи с поносом опасности и стражоритом последицама које га окружују. Када Карађорђе сагледи свога оца у рукама Турака, он га убија просто зато, да га не би оставио живу у њиховој власти. То је један такав пример сурова стонизма пред којим бледе сви они подвиги које историчари и драматурзи величaju у грчкој и римској прошlosti.

Према томе, сви они који познају српски народ и његову историју, поће се ни мало зачудити његовој чудесној жилавости која савладује све препоне и сваку осуду.

Када су, по заузетију Београда, пријатељи Србије почели да сажаљују и да спаљују љену трагичну судбину, ми смо писали:

„Због тога, очекујући, као што, у пркос свему, не престајемо гајити налу, да видимо кад тад успех акције која има за циљ забиљеже балканских народа у смислу једне активне слоге, ми не сматрамо положај Србије као очајан. Српско-аустријски рат вије заширењем, а храбра српска војска којој су упућене најлепше жеље и дивљења свих чистих срба, уписаће још нових и славних страница у историју овога рата који ће за Србију остати на вечита времена славан.“

И заиста, још из првих дана, горка разочарања су настала за „победоносне“ Аустријаџе. Најновија победа коју Срби понеше пре неки дан код Ваљева указује овог пута на надчовечаност мој српскога јунаштва. Као ша време балканскога рата, у битци на Куманову, тако се и сада цвет нације, представници слободних професија, жртвовали код Ваљева у једном полету узвишених патриотског самопрерогевања које нема ништа да позавиди ни најславнијим ратничким подвизима из старина. Грци нису били ништа храбрији на Маратону.

Аустријанци уче се сада, по цену своје рођене штете, да цене српски народ и да му се, диве, љему кога су намеравали да каштишују овако како се то ради с каквим несташним гимназијалцем.

Аустријанци, непоправљиви и иреалини, како су сасвим оправдано сквалификованци, који нису у стању да појмје реалност ствари, који су увек, тако рећи, поред истине а не у самој истини, неспособни за искрену масао и осећај, — Аустријанци морају почети да разумевају, како није лако сазадати отпор једног народа од самих хероја који су боре са свој народни опстанак.

Судба која се сазвају на Аустрију, неизбежна је. Ма какве биле ратне промене, па чак и онда кад би она успела да бројном тежином угуши српску храброст — што сада свакако не изгледа да је могућно — Аустрија ипак не би могла умаћи своју судбу. Она је искула мач, од мача ће и погинути! На тај начин испашће да је Србија била та која је славно допривела унштећу једног политичког парадокса какав представља Аустро-Угарска и извођењу победе народоносном начелу.

Слава, три пута слава Србима!

Умоловају се они који имају фотографских снимака из овога рата, да ио један примерак сваког бољег снимка уступаје привремено Ратном Пресберији. Они не се употребљавају за ратну историју, коју у Лондону издаје уредништво листа „Тајмса“, а ио употребљавају се сопственицима. Све пошиљке треба упућивати: Ратном Пресберији у Врховне Команде.

РАТНИ ДНЕВНИК

ЗВАНИЧНИ ИЗВЕШТАЈИ РАТНОГ ПРЕСБИРОДА.

Извештаји Врховне Команде

Крагујевац, 8. децембра.

Раније смо, у више прилика, јављали како Аустријаца оловде у ропство наше мирно становништво. О томе њиховом поступку имамо сада и писменог доказа. Позам је у руке следећи телеграм:

„Команди етапе станице Уз. Рез № 2620 ОК Армијске Главне Команде. — Међу српским грађанским становништвом, које се сад враћа у отаџбину, налазе се, као што се чује, и војници преобучени у грађанско одећу. На једног официра 13. корпуса већ се пуздало. С тога треба, према досадашњим српским позивима војске, све 16.—60-годишње за оружје способне људе заробити и спровести их од трупа до команде варљевске станице, односно од команде етапних станица у Пецкој, Љубовији, Крупњу, Осечини, Зајечару до команде етапне станице у Братујевцу. Армијска етапна команда постараће се за прикупљање ових људи у концентрационе логоре и за употребу њихову при польским и другим радовима. С тога број заробљених способних треба од случаја на случају јављати команди 6. армије. Ова се наредба упућује на извршење овима: Махрефте 23, 55 и Комб., и командама етапних станица. Потпис: Махрим: 46. Ор. № 430/23

Телеграфски извештаји

Париз, 6. децембра

Званични комуника гласи:

У Белгији, одбјојен је један непријатељски напад у области Стенкетра. Ми смо знатно напредовали у близини кортексерске мекане. Енглеске трупе изгубиле су неколико ровова, које су јуте блок азулете, али индијске трупе су напредовале неколико стотина метара у працу Ришбура и Лонзуа. Непријатељ је показао активност у правцу Тинавала и Лихона. Код Лихоха, једна непријатељска трупа је била иакенићена нашим ватром у колони и стварно покошена.

Од Озје до Вогеза наје било никаквих значајних догађаја.

Београд, 5. децембра

Јављају из Сарбурга, у Лорену, да су прошле ноћи око петнаест два непријатељска вроплана летела изнад вароши и бацила 10 бомби, које су убили једног узаниског подофицира на улици и темпо раниле једну служивку. Материјала штета је доста знатна. Авијатичари су бацили две бомбе и на Хеминг и на станицу у Редишту.

Петроград, 6. децембра.

Немци су наметнули белгијској провинцији Лимбург ратну контрибуцију од два милиона франака.

Енглеска флота бомбардовала је обалу и залив на малоазијском острву Самосу и порушила касарне турске и утврђења.

Француска влада пристала је на објазну протектората Енглеске над Египтом.

Лондон, 5. децембра.

Званично се сасвим става, да је на место Абас Хилмија назименован принц Хусеин и да је добио титулу султана Египта.

Лондон, 5. децембра.

Аустријски брод „Бетанен“, који служи за обуку будућих маринских официра, нашао је на мину у Јадранском Мору и сви који су били на броду погинули су.

БОРБЕ ОКО ОВЧАРСКО-КАБЛАРСКЕ КЛИСУРЕ

Овај део наше војске, који је имао за задатак да брани долину Западне Мораве, био је распоређен око овчарско-кабларске клисуре тако да су се веће снаге налазиле с леве стране Мораве, а само једна бригада чуvala је њену десну страну. Та бригада била је долином Мораве растављена од остале војске и деловала је скоро самостално. Понти је она бригада, поред тога, сачинила крајње лево крило нашега фронта, и пошто су ишле усеси у овој величанственој

борби били необично знатнији, ми ћемо борбу ове бригаде описати заобича, а борбе наших трупа с ове стране Мораве описати доцније. Област, у којој је ова бригада водила борбе, поштата је под именом Драгачево, и због тога ћемо и ове борбе назвати по тој области.

Борбе у Драгачеву.

Распоред и јачина наших и непријатељских трупа. — При повлачењу од Ужица, крајње наше лево крило задржано је на левој обали реке Бјелице, десне Моравине притоке, која тече кроз Драгачево у правцу од југо-истока према северо-западу. Положаји, које су заузеле наше трупе, штигали су друмове који иду од Пожеге и од Ариља за Чакач.

Аустријанци су били заузели брдо Крстач, који се, паралелно са реком Бјелицом, пружа према северо-западу. С овога јаког и добро утврђеног положаја непријатељ је покушавао, у три маха, да пазмо мост на Бјелици, али је сва три пута био одбијен. Кад је и последњи пут одбијен, успеје један наш батаљон да се пребаци преко Бјелице и да заузме југо-источни део Крстача све до коте 613. Највиши и најутврђенији део Крстача, и то врхово Бјелешевац 639 м., Бијели Камен 563 м. и Главница 384 м. задржао је непријатељ, пошто се на њима претходно добро утврдио.

Те високо држана је цела четврта бригада у јачини од 5 батаљона, којој су у току борбе пристизали још неки батаљони у помоћ. Она је имала 4 хаубице с вишом брдским топовима и 14 митраљеза. Поред тога, с ове стране Мораве, на брду Клику, имала је још артиљерије, која је имала за задатак да штити њихово лево крило на Крстачу.

Наše трупе, које су с нападаје, састојале су се од два батаљона грађевног позива и два батаљона кадроваца. Поред тога имали смо 16 топова и 2 митраљеза. Из овога се види несумњиво, да је непријатељ у пешадији и у митраљезима био надмоћнији од нас.

Душевно стање наше војске пред саму борбу. — Трупе које су водиле борбу у Драгачеву припадале су оној нашој војсци која је била највише продрала у непријатељско земљиште, и која је била „ослободила“ највише српске земље у Босни. Та војска која је била првала славну гору Романију, која је заузела Сребреницу и која је била дошла до пред само Сарајево и Власеницу, морала је да напусти све те области, и да се повуче преко 200 километара.

Ово повлачење осећало се нарочито тешко услед тога, што смо со морали повлачiti често и после надних успеха, каткада извршених напада који су непријатељу наели озбиљне поразе. Таке прилике биле су почеле да у нашим редовима стварају извесна фаталистичка расположења. Али, ишак,

пред свих тих недаћа, у војсци се осећала општа жеља да се што пређе у општу напад, и да се наше ме уступи. Наша војска с нестриљањем је очекивала општи и одлучујући напад на непријатеља, нарочито због тога што је сваки поједини војник осећао да његове и моралне и ратне способности стое високо изнад непријатељских.

И кад је дошао вест да на цеој линији прелазимо у напад, у војсци је настало много ведрије расположење, и војници су почели изражавати наду да ће наш напад имати успеха. Ово наше појачавамо су још и тим што смо, сваки дац, добивали све више уверења да се непријатељ, поред свих својих успеха, налази ишак у темском моралном станову.

Почекати борбе и први усеси. — Добивши наредбу за напад, наше трупе су се поделиле у две колоне. Десма колона ударила је фронтално преко бјеличког моста на Главницу у Бијели Камен, а лева је ударила бочно преко Бјелице и коте 613 на Бјелешевачан.

Јутро, 22. новембра, када су наше трупе почеле да нападају, било је магловито. Све долине, све јаруге и мања узвишења била су прекривена густом маглом, из које су вирили само поједини буњици и врхови. Борба почине око 7 сата ујутру. Користећи се маглом, наши успевају да се доста број пријатељских положајима. И због тога борба број постаје жестока. Изгледа да је дејство наше артиљерије било још од почетка за непријатеља страшније. Доцније смо дознали, да су Аустријанци тога јутра послали једног официра, да пронађе положаје наше артиљерије, али се тај официр наје вратио. Збјем су послата још два официра, али се ни они нису више вратили.

Око 8 сата борба се већ бије да највећом жестином. Око 8 и по сата из магле се чује једно снажно и громогласно „ура“. Као кад отраша гром прекидом за моменат омују, да после буде још јача, тако и ово спаско „ура“ за неколико секунада прекида палjbu, иза које настаје тишина. Али та тишина траје само неколико секунада, јер се иза ње проломи небо од пушчаних потпути. Та палjbа тако је браза, да више не чујете пуцње појединачних пушака, већ само једну уједначену пуцњаву, која непрекидно траје. На једном буњици, који виши из магле, већ се виде наши војници, како се пушу према непријатељским рововима. Видимо их неко чине последње напрезање, како у непријатељској шанчеви бацују бомбе и ускаку у њих. У исто време видимо плаве униформе аустријских војника, који у гомилама напуштају своје ровове. Наш први усес је био несумњив, и већ око 9 сата могли смо јаснији да је положај Главница у нашим рукама.

— Сејашње се —

РАТНИ ДНЕВНИК

ЗВЯНИЧНИ ИЗВЕШТАЈИ РАТНОГ ПРЕСБИРОА.

Телеграми, изменјани између Њ. И. В. Руског Цара и Њ. Кр. В. Престолонаследника Александра, поводом прославе Царевог дана о Св. Николи, гласе:

**Његовом Величанству Цару
Русија.**

Приликом прославе дана Вашега Величанства, Ја сам срећан да Му поднесем Своја наискрена чешаштава и у исто време срдачне жеље, које гајим за срећу Вашега Величанства и Његове узвишеноје породице, као и за славу и напредак Ваше владавине, коју ће историја овековечити као владавину највећег и најлемишијега заштитника Словенства.

Александар.

**Његовом Краљевском Височанству
Престолонаследнику Александру**

Крагујевац.

Раздраган лепшим жељама и чешаштакама Вашега Краљевског Височанства, Ја Вас молим да за њих примите Моју најсрдачнију захвалност. Користим се овом приликом, да Вама и херојима, из којих је сачувана српска војска, у Своје име и у име Своје војске, најбољије чешаштам велике усмехе, који су још један пут више увенчали славом Србију — нашег храброг и врлог пријатеља и савезника.

Никола.

Белгијски посланик, госп. Мишот де Вел, упутио је писмо председнику Министарског Савета, Министру Иностраних Дела, г. Николи Пашићу:

Господине Министре,

Пошто сам због слабости приморан да чувам собу, узимам слободу, да Вашој Екселенцији саопштим писмено ово:

Наложено ми је и часни ми је да чвразим Вашој Екселенцији искрена чешаштава Јаде на поштачном ослобођењу територије Краљевице, као и на повраћању Београда, у коме ће се, — нада се господин Министар Иностраних Дела у Хазву, — ускоро понова инсталација Краљевска Влада.

Користим се овом приликом, Господине Министре, да поновља уверим Вашу Екселенцију о своме ласкавом поштовању.

Мишот де Вел.

Телеграфски извештаји

Петроград, 7. децембра.

Књижевник Леонид Андрејев упутио је посланику Спајаковићу лично и преко „Биржевих Вједомости“ захвалност нашим народним посланицима „Битољском Књижевном Друштву“ на братском позлтраву.

Андрејев се осећа срећан што је његов глас дошао до братске Србије. Боји се да није довољно изразио осећања љубави руског народа према Србији и истиче помоћ коју она чини руским и својим савезницима.

Усхићен сјајним српским победама над надмоћнијим непријатељем и верујући у сјајне безоблачије дане Србије, Андрејев завршује: Слава народу мученика, слава народу хероја! Слава нашој милој и драгој Србији!

Напади бугарске штампе на Андрејева и депеше из Бугарске у «Рјечи» против њега изазвали су јако огорчење против Бугара код Андрејевих поштовалаца.

„Биржевим Вједомостима“ стиже много депеша из унутрашњости Русије у којима се захваљује Андрејеву и осуђује Бугарска. Грађани могиљевске губерније кажу: одговор

Андрејева Бугарина одговор је целог руског народа.

Петроград, 7. децембра
(Спец. извештај.)

Синоћ је у великој општинској сали био сајан концерат у корист Срба. Учешћа су у концерту узели уметници и уметнице своју царских позоришта. Сала је била пунा отменога света. Концерат је приредила неуморна спрска пријатељница госпођа Брајчанинова.

Петроград, 7. децембра
(Спец. извештај.)

На левој страни Висле, на фронту дуж река Бауре и Равке, у току 6. децембра био је извршено бојеви која су на појединачним тачкама имали веома упоран карактер. Две немачке чете, прелазећи преко Бзуре код Дахова по уполу запаљеном мосту, биле су нагло нападнуте од наших одељења и савршено уништене, оставивши за собом само 50 живих војника који су заробљени. Борбе се воде и у пределу Опочног.

У Галицији без битних промена. На неколико тачкама ми смо прелазили у противнападе, заробивши при том војнике и заплевивши митраљезе. У реону Пшемисла Аустријанци су покушали да начине пробој знатних снагама, али их је тај покушај довео до по њих жалосних резултата. Нападнути од наших трупа у бок, Аустријанци су одбачени, изгубивши много заробљеника.

Петроград, 8. децембра.

Комунике врховне команде гласи:

У области Млаве, Немци су одступили у правцу фронта Лаутенбург—Најдејбург.

У Галицији, аустријска офанзива је дефинитивно заустављена од наших трупа, чије операције, потом предузете, имају потпуно повољан ток. Једна аустријска дивизија, која је оперисала у области Дукле, разбијена је и натерана у бегство бајонетским нападом наших трупа. Непријатељ је оставио на бојишту 500 лешева. Заробљено је 10 официра и више од 1.000 војника.

Покушај гарнизона у Пшемислу, да про-
бацију опсадни блок, дефинитивно су осуђе-
ни. Гарнизон је с великим губитцима одбачен
из алијију фортификација.

Петроград, 8. децембра.

Комунике главног штаба кавкаске војске гласи:

Борбе са Турцима, који су прикупили знатне снаге у правцу Вана, развијају се повољно по нас. Одбили смо непријатељски напад код села Лагоес, где је непријатељ имао велики број мртвих.

Петроград, 8. децембра.

Комунике главног штаба кавкаске војске гласи:

У правцу Вана водили су се 7. децембра бојеви, који су се завршили турским поразом. Турци су имали велики број мртвих и рањених. Гонећи непријатеља, запленили смо један брдски топ са 500 пројектила. У правцу Саракамиша било је неколико беззначајних сукоба.

Париз, 8. децембра.

О догађајима на источном војишту „Тајмс“ пише: Ако се Руси још осам дана одрже између Бзуре и Варшаве, одржаће се у опште-

„Дели Телеграф“ сматра да аустријски пораз у Србији изазва врло озбиљче симптоме деморализације и неизвесности у немачким војним саветима.

Скандинавска суперени су на своме састанку у Малмеу, у Шведској, утврдили правила о поступању са ратним бродовима заражених страна који би ушли у скандинавска пристаништа, о разоружавању тих лађа, интернишу посаде и свима мерама, којима има да се осигура неутралност скандинавских земаља. Овај споразум је увиштио и последњу иницу Немачке да придобије Шведску за себе, ради тога да би Шведска напала Русију.

Париз, 7. децембра

5. децембра наставили смо да напредујемо од Њепора дуж обале. Јужно од Диксимијдена утврдили смо терен, који смо дан раније освојили. Наше наступање јужно од Ипра наставило се. Западно од Лабасе-а, у области Нотр-Дам-д' Консоласион, напредовали смо 500 метара, што значи да смо за последња два дана напредовали више од једног километра.

Напредовали смо исто тако у правцу Ка-
рансија, југо-западно од Ланса, северно од
Араса, код Сен-Лорена и Бландија. Уз пркос

снажним против-нападима непријатељевим, сви положаји који су заузети 4. децембра потпуно су одржани. Заробили смо више од 100 војника. У области Албера, у иди између 4. и 5. децембра и 5. децембра преко дана, наступали смо под веома јаком ватром и дошли до жица друге линије непријатељских ровова. Заузели смо неколико немачких ровова. У области Намеца, између Албера и Перона, и код Шолна одбијена су три снажна непријатељска против-напада. Нанели смо непријатељу знатне губитке, заробили известан број војника и уништили више минраљеза.

У Аргони, код Сен-Ибера, непријатељ је успео једним веома снажним нападом да неизнад напредује. На положајима крај Мезе, наша ватра, управљена према индикацијама авијатичара, уништила је две тешке непријатељске батерије и трећу батерију оштетила.

Париз, 8. децембра.

Према последњим вестима са војишта, савезници су обновили активност на фронту. Посто се добро одморила, белгијска војска је поново заузела своје место на војишту.

У близини Бикшота, савезничке трупе су, недавно, заузеле бајонетским ћуришом седам немачких потпуно поплављених ровова. Газећи воду до појаса, наши војници су, за време од неколико часова, давали отпор очајним против-нападима непријатеља. Велики број немачких војника, заробљених на Изеру, предао се без отпора пред бајонетским нападима енглеско-француских трупа.

Код Зеебриха, један савезнички авијатичар порушио је бомбама један војнички воз, убивши 40 и ранивши 100 војника.

Петроград, 8. децембра.

Енглеско-француске трупе заузеле су Руплер, и показују знаке наступања на целом фронту.

Француски званични комунике јавља да није било ничег значајнијег на фронту.

Берлин, 7. децембра

Комунике врховне команде гласи:

Посто се потпуно опоравио, цар се поново вратио на бојиште.

Лондон, 6. децембра.

Адмиралитет објављује докази званичних немачких вести, по којима су енглески

контраторпиљери потопљени у последњем скоку у Северном Мору. Ниједна енглеска ратна лађа, ма које врсте, није потопљена. Енглези су имали свега 5 мртвих и 15 рањених.

Берлин, 6. децембра.

„Рајксанџајгер“ објављује наредбу којом се облигатно заводи пасош за све који улазе у Немачку или излазе са немачке територије и за све странце у опште који бораве у Немачкој. Наредба ступа у живот 1. јануара 1915. по новом.

БОРБЕ ОКО ОВЧАРСКО-КАБЛАРСКЕ КЛИКУРЕ

— Сирштак —

(2)

Најстрашији и најважнији моменат — После овога успеха чула се само појединачна пушчана паљба и погдекоја бомба. То су наши прогонили непријатеља који се повлачио ка Бјелашевцу и Бјелом Камену. Непријатељ кога смо потисли с Главице повукao се на ове позиције, да нам да још снажнији отпор.

Борба за освајање ових позиција почине у брзо после пада Главице. Већ око једанаест сати борба постаје необично жестока. Бразда пушчана паљба траје без прекида, с истом оном јачином као пре три сата. То једначено праштање пушака прекида грмљавина топова који пуцају све чешће. Ова борба већ траје исколнико сата, а никако не попушта. Већ се магла дигла. Дав је светло, хоризонт простира и далеко провидан. По околним висовима искушила се велика маса жена, деце и старала, који су дошли из ближих драчевских села да посматрају борбу од које зависи судбина њихове отаџбине, живот ихових и њихове деце.

На падинама Бјелашевца показа се једна величанствена санка. У једнојају, правилно линији, крећу се наши батаљони уз брдо према непријатељским позицијама. Изгледа као да се не крећу под најжешћом пушчалом и артиљеријском ватром, већ као да су на венчалишту. Трећепозиција и кадровце, старци и младићи, очеви и деца, крећу се као да желе да једни друге не посраме. Пред том величанственом појавом непријатељ одједном запаље. Један заробљени аустријски официр причао ми је доцније да у току целог овог рата није видeo величанственијег призора од овога. Непријатељ појута за часак, као двоумећа се шта да чини. Али после неколико секунада осу убијствулу паљбу на наше редове.

Нашу пешадију, која тако величанствено наступа, свергио потпомаже наша артиљерија. Десет наших топова осуше убијену ватру на Бјелашевцу. Али непријатељ, као да га је та паљба мало тиче, обратио је сву своју пажњу на нашу пешадију, и туче је целом својом артиљеријом и пешадијом. Разлеже се једна необична канонада, у којој се пушчана паљба никако и не чује. Страховита борбена грозница обузела је целу војску Османа како ти се коса дике на главе, како престајеш да владаш собом, и како сами осећаји раде. Народ који ји са околних висова посматрао ову борбу, обувила така страш да су сви почели из гласа да јаучу и ладечу. То паклено стање траје десет до петнаест минута. Наша батаљони који наступају већ су проређени, њихове дугачке лиције већ су на више места испреламане и изувужене, али се види да наша батаљони инсу сломљени. Они се непрестано пењу, и ено их већ успеше да дођу под мртви угао пушчане и артиљеријске ватре. Видиш их како стижу до непријатељских ровова, чујеш прасак бомба и једно громогласно „ура“. Паљба се узима, чују се само бомбе и појединачна паљба. То наши гоно развијају непријатеља. Бјелашевач је у нашим рукама.

Главни моменат ове крваве борбе је завршен, свима је јасно било да смо имали значајан успех, и да је ратна срећа овога дана била на нашој страни. О њој сведоче и други радови заробљеника, који су ишли друмом за Чачак.

После борбе на Бјелотешевцу наши су видели једну изванредну слику. Један наш старапац из трећег позива био је јурилу о непријатељски ров и голим рукама ухватио је непријатељски митраљез. Али у томе погођен је у главу, и он је клонуо, али је он стегао митраљез, и држи га грчевито. Ко је тај безимени јунак? Да ли ће се сазнати његово име? Да ли ће се нико старати да овоме великоме старцу сачува име од заборава, и да његовој породици, која је можда остала без хранитеља, укаже видан знак народног признања?

Последице успеха на Бјелашевцу. — Бјелашевец је освојен у 3 и по сата по подне, Грађани из Пожеге причају да је генерал Конопицки, који је управљао овом борбом, око четврти сата по подне, сав успахрен,

узејахао на коња и одјурао из Пожеге. Пад Вјеноција изазвао је повлачење почијатељских трупа. У то време неколико аустријских официра "седећи" су у једном хотелу у Ужицу. Један официр прима дешешу ово сајржане: „Бригада се повлачи на наређене положаје, да би, пошто прими појачања, која већ наступају, поново прешла у напад“. Пошто је прочитао дешешу, официр се удари шаком по челу и баци дешешу на под. Хотелјер мало доције узме ту дешешу и сачува је.

После пада Бјеловрда непријатељ се почeo предавати у већим масама. Том приликом наша су војници посматрали страшан прозор. Један вод Далматинца, све самих Хрвата из Сињета, пошао је с пушкома, да се нама преда. Одједном их опазе њихове чете и побију их митральезима: од 38 људа спасла су се само 2, па и они су били рањени.

После овога настављена је борба око Евјелог Камена. Око попоћи узет је за јуриш и Бијели Камен и тако је освојен цео Крсташ. Несумњиво је било, да је вепрајатско десно крило било потучено. Тим је била решена и судбина Пожеге.

Успех овога дана био је необично значајан. Задали смо непријатељу тако снажан ударац, да се осетио потрес у свима његовим јединицама.

Ешилог — Стојимо поред друма и посматрамо разненке и заробљенике, који се крећу друмом за Чачак. Наши заробљеници пролазе поред хаубица и сваки скита капу говорећи: „Бог да живи наше хаубице, да њих не би — ми смо пропадлисмо!“

У поворци аустријских заробљеника настоје снажа и скоро да дође до туче. Кадом дошли до њих, сазијамо у чуму је ствар. У тој поворци било Хрвата и Мађара. Хрвати напали су Мађаре: «Доста сте нас тули и гњавили! Сад је дошло ваше царство, мајку зам мађарску!» И Хрвати почеле да туку Мађаре.

Друга поворка Личала и Далматинаца, Срба и Хрвата, иду другом и певају. Њихова песма почине овако: „Ао Швабо белави, тебе Перо превари.“ Све поворке Срба и Хрвата, који су се већима смели предали или пребегли, ушли су у Чачак певаучи.

Планка. З. XII. 1914.

— 1 —